

Драган Тодоровић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

УРЕДНИЧКО СЛОВО / УВОД

Филозофски факултет Универзитета у Нишу крајем прошле године прославио је полувековно постојање.¹ Кратко разборито подсећање на друштвена превирања с краја шездесетих и самог почетка седамдесетих година двадесетог века, која су довела до проширивања састава млађаног Универзитета у Нишу, усмерено је најпре ка најновијим поколењима запослених и високошколаца Филозофског факултета.

Издвајамо пет неспорних историјских факата чија је испреплетеност директно утицала на доношење позитивне одлуке о настанку Филозофског факултета у Нишу:

1. *започета рационализација високог школства у Србији* (укинута су Виша управна школа, Виша економско-комерцијална школа, Виша машинско-техничка школа и Виша педагошка школа): као што је покретање Више педагошке школе 1948. године означило почетак вишег школства у Нишу,² тако је настајући Филозофски факултет требало да припреми друштвењачке и природњачке профиле за рад у средњим школама;
2. поред створене техничке и медицинске, експанзиван привредни, индустријски и културни раст Ниша и читавог региона јужне Србије погурао је потражњу за *хуманистичком интелигенцијом* (рецимо, отварање домаће економије према страним тржиштима и развој туризма подразумевали су познавање страних језика, нових механизма и стратегија пословног комуницирања и сл.);³

¹ Тим је поводом публикована луксузно опремљена монографија „Корен и крила (Монографија поводом 50 година Филозофског факултета Универзитета у Нишу)“ (Филозофски факултет у Нишу, Ниш, 2021, стр. 267) (доступно на: <https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/monografije/2021/koren-i-krila-monografija-povodom-50-godina-filozofskog-fakulteta-univerziteta-u-nisu>).

² У време оснивања, Виша педагошка школа у Нишу била је прва и једина виша школа јужно од Београда са задатком да оспособљава стручан наставни кадар за рад у вишим разредима основне школе.

³ У *Елаборату о оснивању Филозофског факултета у Нишу* није пропуштено да се наведе: „Неопходност за постојање Филозофског факултета у оквиру Универзитета у Нишу проистиче у основи и пре свега из реалних потреба за кадровима које припремају филозофски, филолошки и природно-математички факултети за потребе просвете и научне делатности, као и за остале делатности које имају потребе за оваквим профилем кадрова“.

3. потреба за *наставком школовања* омладине по завршетку средњих стручних школа и гимназија, као и *доквалификација* предавача без факултетског образовања;⁴
4. *децентрализација* и *деметрополизација* образовног система: омогућавање скрајнутим срединама да развијају сопствене високошколске институције и делегирају неопходне руководеће структуре из непосредног окружења (уз почетно гласно противљење Београдског универзитета); истовремено, приступачност позива које воле материјално необезбеђеним школарцима из редова сељачке и радничке класе кроз смањене трошкове професионалног усавршавања; и
5. краткотрајан уплив *либералне ере* у политички пејзаж тадашње СФРЈ чији су кадрови на свим нивоима власти јачали демократску културу и подржавали регионалне иницијативе.⁵

Други превратнички моменат у факултетској историји збио се истеком двадесетог века. Наклоношћу извршне власти (Владе Републике Србије) и надлежног просветног министарства изведена је најављивана статусна реорганизација и проширивање састава Нишког универзитета новим чланицама: Природно-математичким и Факултетом физичке културе. А у нови миленијум Филозофски факултет у Нишу закорачио је са новим студијским групама: за психологију, историју, славистику са балканистиком (касније руски језик и књижевност), филозофију, педагогију и уметности.⁶ И овај пут је стрпљива удружена мисија факултета, универзитета и општинских структура почивала на идеји о складнијем оснаживању града на Нишави, као неспорног регионалног образовног и научног центра југоисточне Србије, новим стручним а дефицитарним кадровима у области друштвених, културних и уметничких делатности. Тиме је већма окончано комплетирање нишких универзитетских студија корпусом фундаменталних и хуманистичких наука.⁷

Историјат Филозофског факултета у Нишу је блиско повезан са Департаманом за социологију: те давне 1971. године легитимитет да се назива „Филозофски“ давале су му управо новопокренуте студије социологије.

⁵ Не заборавимо: убрзо се комунистичка врхушка сурово разрачунала са „шездесетосмашима“, „анархолибералима“, „техноменадерима“ и другима који су заговарали протржишне привредне реформе и демократску реставрацију самоуправног социјализма.

⁶ Од катедри за ликовну, примењену и музичку уметност убрзо је формиран самосталан Факултет уметности у Нишу.

⁷ Придодајемо и да је 2004. године факултетска породица увећана студијама журналистике (сада Департаман за комунологију и новинарство), трогодишњи ТЕМПУС пројекат *Јачање високог образовања у области социјалне политике и социјалне заштите резултирао је 2016. године акредитацијом Департамана за социјалну политику и социјални рад*. Реализација усвојеног студијског програма Основних академских студија француског језика и књижевности отпочела је 1. октобра 2012, а немачког језика и књижевности 9. новембра 2018. године.

Поносно обележавајући важан јубилеј, садашњи наставници и сарадници Департмана за социологију критички су се осврнули на најважније резултате из његовог вишедеценијског постојања,⁸ остављајући тако белешку о до сада постигнутом будућим генерацијама истраживача. Да ли је то било довољно или се могло и много више, остављамо читаоцима да сами просуђују, упознајући се са садржајем прилога заступљених у темату.

---

⁸ Радови заступљени у темату проистекли су из интерног пројекта „Друштвени значај студија социологије на Филозофском факултету у Нишу: ретроспектива и перспектива“, који је реализован између марта и јуна 2021. године.